

Myten om den danske model

RECENSERAD BOK

OVE K. PEDERSEN

Informations forlag, Köpenhamn, 2023

Danmark och Sverige är två länder där överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter har mycket stor betydelse. Organisationer vill lösa olika frågor via förhandlingar och inte via lagstiftning. Det syns bland annat vid debatten om EU:s minimilönedirektiv. Danmark och Sverige är de två länder som starkast motsätter sig det för sin del. De båda länderna vill lösa problemet med låga löner via förhandlingar och inte via lagstiftning.

Det svenska systemet startpunkt härleds ofta till Saltsjöbadsavtalet från 1938, men det går att finna steg på väg till avtalslösningar redan tidigare. Det danska systemet har en betydligt tidigare start i Septemberförliket (Septemberöverenskommelsen) från 1899, en överenskommelse som fyllde 125 år förra året. Den innebar att avtalsparterna på arbetsmarknaden tog ett ansvar för arbetsmarknadens funktion men inte skulle lägga sig i den allmänna politiken som de politiska instanserna hade ansvar för. Överenskommelsen om en arbetsfördelning där parterna svarade för förhandlingar och avtal gällande arbetsmarknaden medan regeringen hade ansvar för politiken bekräftades från politisk sida året efter, år 1900. Septemberöverenskommelsen har kommit att benämnas den danska modellen. Vad hände sedan med den danska modellen? Om den danska modellen och dess utveckling över åren har Ove Pedersen, som är statsvetare, skrivit en mycket intressant bok, *Myten om den danske modellen*. Hans huvudtes är att arbetsfördelningen mellan parter och politik inte har följt den överenskomna planen.

Ser vi på villkoren på arbetsmarknaden i Sverige, inte bara löner, så finner vi att det inte bara är arbetsmarknadens parter som bestämmer dem via avtal. Politiskt bestämt är bland annat minimivillkor för semester, arbetstider, pensionsålder (LAS-åldern) mm även om avtal mellan parterna kan ge än längre semester, kortare arbetstid mm. Det finns också olika politiskt bestämda regler vad gäller arbetsmiljö och

FÖRFATTARE

Eskil Wadensjö, professor, Institutet
för social forskning, Stockholms
universitet, eskil.wadensjo@sofi.su.se

DOI: <https://doi.org/10.58236/aa.27884>

© Författaren/författarna. Detta är en Open Access-artikel som distribueras enligt Creative Commons, licens CC-BY 4.0

statliga myndigheter som övervakar att regler följs. Å andra sidan är arbetsmarknadens parter på olika sätt involverade i den statliga verksamheten bland annat genom deltagande i offentliga utredningar. Det finns också ett samspel och komplement mellan socialförsäkringarna och avtalsförsäkringarna. Allra tydligast är det kanske vad gäller ersättningen vid arbetslöshet.

Detsamma uppdelning av ansvaret för olika områden som för Sverige gäller inte oväntat för Danmark. Pedersen beskriver utvecklingen som gående från självständighet via samordning till koordination. Och från koordination till ett spel mellan arbetsmarknadens parter och politiken. I mycket är lagstiftning och avtal nu ett samspel i Danmark. Det förekommer trepartsförhandlingar där det, förutom arbetsmarknadsparterna, även ingår medarbetare från Finansdepartementet. Inte minst arbetsmarknaden för de offentliganställda präglas av att tre parter är verksamma. Pedersen tar också kort upp frågan om hur EU:s inflytande på den danska arbetsmarknaden kan komma att bli allt mer viktig.

Boken ger en mycket noggrann och intressant beskrivning och analys av utvecklingen av den danska modellen för arbetsmarknaden. Det finns en myt om en relativt enkel modell för den danska arbetsmarknaden. Pedersen visar att denna modell är mycket mer komplicerad än så och att den utvecklats över tid. Det vore intressant att se en liknande analys av den svenska modellen och dess utveckling över decennierna. Vad finns kvar av Saltsjöbadsavtalet och vad har tillkommit? Det vore också intressant med en jämförelse av Danmarks och Sveriges modeller för arbetsmarknadens funktionssätt och av vilka effekter de har haft för löner och andra villkor.